

עין משפט
ור מציזה

ל:

בשלשה פרקים פרק רביעי תענית

מסורת הש"ס

לח א מ"י ס"ה מהל' מעשה
הל' פסח עשין ג עושיע
לח"ט פ"ה תקנה ספ"ק כ"ג
לב ב מ"י ט"ס עושיע טס
ספ"ק ד"ד
ט ג ד עושיע טס ספ"ק
ט"ו
בא ה מ"י ט"ו מ"ל' אכל
הלכה י"ז ט"ו י"ד ט"מ
ט"ס

רבינו הנגאל

ל' ושמעון בן גמליאל אמר
זו האוכל ושותה ב'ט' באב
אצילו אוכל ושותה ביום
הכפורים. ר' עקיבא אמר
ישנה מלאכה ב'ט' באב אינו
יזאח סימני ברכה לילול.
וחכמים אמרו העושה
ב'ט' באב אינו יזאח
שמתת ירושלים וזאח
שמתו את ירושלים ונגילו בה
ל' אהיה וגו'. כל שאינו
תאכל על ירושלים אינו
שוגח עלי דלה לימרון הדין גברא
לא אשנה עליה אכל מעל עיגול
תתי עונותיו על עונותיו.
ומתוהו תקרקק על עונותיו.
י' יהודה מתיב בספית
מישה ולא הודו לו חכמים.
אז מורה ר' יהודה לחכמים
בשאינו יכול. כיון עוברת
מינייהו ויזאח בהן, שאין
ומין מיטותיהם, וכוונן
זכמים לר' יהודה, שפסח כל
ז'ס מיטה, כי שהיו יכול
לישן על הקרקע, ואמר רבא
ילכתא בתא דר' דקתני לא
ידע לו חכמים, עמינה של י'
יהודה מתיב אלא, בערב ט'
אב יהודי יושב בין חזון
'כרבים, ואוכל פת חרובה
פ'לח ושותה קירון של מים,
המה כפי שמתו בוסל
'פניו א' רבן שמעון ב'ט'
פ'לאל לא היו ימים טובים
'ישראל ט"ו) אב יביום
'כפורים, בשלמא יום
הכפורים משום שהיו יום
'ענו לוחות האחרונים, לפי
'קושיהו שיהיה לקבל לוחות
'ישראלים יום עד י"ז
'חמה, שגאו ואתפלג לפני ה'
'יני, עד כ"ט באב, ומד' א'
'ה' הקב"ה ל'פשה עלה אלי
'חיה, ועלה ביום ל' שב אב
'שה (כ' יום) יום יודד
'לוחות האחרונים, ואז יום
'כפורים, לפיכך ראוי
'היהו יום טוב, אלא ט"ו)
'באב פסח (הוא) יום טוב,
'אורי, יום שבתות ששנים
'ביאוריה, דרדשו והדרב
'לכתוב כקול ואל הסיב חילה
'מטה לפסח אחר, לא יזא
'יזא אלא באותו הור שנסתם
'דקין, ולהם חלקה הארץ
'ב'בד, ורי ויזאן אמר שהור
'טבט בנימן, דרדשו איש
'כמו ולא מבנינו, רב נתנן
'אמר יום שכלו בו מתי טובה,
'דעניו ב'פירוש בירושלמי, ר'
'אזן אמר שכלו בו החפירה,
'דאי ל'י בכל ערב ט' באב
'ריה משה רבינו מוציא כרוז
'בבית ישראל צאל לחפור,
'די יצאין (עצמן) וחפזין
'קבוחי וכל אחר יתיב קביו,
'וכפשו וכל ששגא חי חזר
'ליתנהו המתיב שגאין
'כיריבהם, ומציאין עצמן
'ככל שנה חסרי ט"ו אלף
'ופיזונו, כשנת שישנים
'ושמחה עשה שבת כמנהג כל השנים,

בל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה לעולם.
כלומר בלילה מלאכה שרגיל לעשות נמשכה בלילה אינו רואה
סימן ברכה לעולם ומייד אדם לעצמו ולמעט בכבודו ובהנאותו שלם
היה רגיל לשכב על שני כרס לא יסבב כי אם על אחד אצל עונות
ומניקות אינן חייבות כולי האי
שאינם יכולות להצטרף בעצמן
ואוכלין סעודה המפסקת מבעוד
יום וכן נמי ביום הכפורים (נמי)
לרין לסעוד מבע"י דמוספת יום
הכפורים מן התורה דכתיב ויקרא
(ג) מערב ועד ערב וכתיב נעלם
היום הזה (ט) אכל מכל מקום אף
לאסור לשמות משאל סעודה
מפסקת ועדיין היו היום גדול
ל' כדמשמע בירושלמי דר' יוסי אילקע
לגדרה אכל סעודה מפסקת אתא
יזאח ירושלים וזאח סעוד אכל
ליה הווא ריש כנישתא סעוד אכלי
אמר ליה חכמיה ואפסקית אמר ל'
אשגח עלי דלה לימרון הדין גברא
לא אשנה עליה אכל מעל עיגול
פסית ואכל מכל תבשיל ותבשיל מד
פת ושמה מכל חנית חד כסא והכי
הלכתא אס עדיין היום גדול לאמר
שאל סעודה המפסקת מותר לשמות
אפילו ערב יו"ט וכל שכן ערב
תשעה באב:

אמר רבא

היה ר' חכמים פירוש
לרין לכפות המטה והאדלגא
דמישין לכשפים לא ענדין כפיית
המטה ואפילו באבל:

יום שוחותיו

פירוש השבטים 'בא זה
בזה, פירוש דהיינו 'י"ט:
יום שבו כלו מתי מדבר, כדלמרי'
(במדבר לוה) כל ט' באב היו

בין תנור לכיריים ואוכל ושותה עליה קיתון
של מים דומה כמו שמתו מוטל לפניו תנן
התם 'אמרו שנהגו לעשות מלאכה ב'ט' באב
עושיין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושיין
ובבל מקום ת"ח במליו רשב"ג אמר לעולם
יעשה כל אדם עצמו כתלמיד חכם הניא נמי
הכי רשב"ג אמר לעולם יעשה אדם עצמו
כתלמיד חכם כדי שיתענה תניא אידך
רשב"ג אמר כל האוכל ושותה ב'ט' באב
כאילו אוכל ושותה ביוה"כ ר"ע אמר = כל
העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן
ברכה לעולם וחכ"א כל העושה מלאכה ב'ט'
באב אינו מתאבל על ירושלים אינו רואה
בשמחתה שנא' וישמחו את ירושלים ונגילו בה
כל אוהביה שישו אתה משיש כל
המתאבלים עליה מבאן אמרו י"ז כל המתאבל
על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו
מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה
תניא נמי הכי יכל האוכל בשר ושותה יין
ב'ט' באב עליו הכתוב אמר ויהיו עונותם
על עצמותם: רבי יהודה מחייב בכפיית
המטה ולא הודו לו חכמים: תניא אמרו לו
לרבי יהודה לדברך עוברות ומניקות מה
תהא עליהן אמר להם אף אני לא אמרתי
אלא ביכול תניא נמי הכי מודה ר' יהודה
לחכמים בשאינו יכול ומיידים חכמים לרבי
יהודה ביכול מאי בינייהו איכא בינייהו שאר
מטות כדתניא 'כשאמרו לכפות המטה
לא מטות בלבד הוא כופה אלא כל המטות
כולן הוא כופה אמר רבא הלכתא בתנא
ידין 'ולא הודו לו חכמים כל עיקר: א"ר
שמעון ב"ג לא היו ימים טובים לישראל
בחמשה עשר באב וכיוה"ט: 'בשלמא יום
הכפורים משום דאית ביה סליחה ומחילה
יום שניתנו בו לוחות האחרונות אלא ט"ו
באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל
יום שהותרו שבטים לכוא זה בזה מאי דרוש
'זה הרבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד וגו'
דבר זה לא יהא נוהג אלא ברור זה אמר
רב יוסף אמר רב נחמן יום שהותר שבט
בנימן לכוא בקהל שנאמר 'ואיש ישראל
בנימן לא יתן בתו לבנימן לאשה מאי דרוש
אמר רב ממנו ולא מבנינו (אמר) רבה בר בר חנה א"ר יוחנן יום שכלו
בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם
משה שנאמר 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה'
אלי אלי היה הדבור עולא אמר יום שביטל הושע בן אלה 'פרוסדות
'שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל הרגל ואמר
מיקו

בין תנור לכיריים. מקום מגולל שבצית: אינו רואה סימן ברכה.
מאומה מלאכה: כל האוכל בשר וזופה יין כחשפה באב עליו
הכוסב אומר ומתי עונוס על עמוסס. כחשפה באב כלומר
כסעודה המפסקת זה: עונוסס ומוניקות. שאין יכולות לישן על גבי
קרקע: ביכול. שאפשר לו: מאי
בינייהו. כיון דזה מודה לו ביכול
זה מודה לו בשאינו יכול: שאר
מעוס. שבצית שאינו שוכב בהן.
ר' יהודה דמחייב צמתני' ככפיית
המטה קמחייב נמי ביכול בשאר
מטות ורצנן סברי מעמו כופה ולא
שאר מעות וכתניא נמי אכל:
שניטנו בו לוחות אחרונות. שצ"ו
צמתנו ירד משה מן ההר תמלה
וסיבר את הלוחות וצ"ו עתן את
העגל וכן את הפושעים ועלה
למרוס נשמהה שס שמוניס יום
ארבעים יום עמד בתפלה דכתיב
(דברים ט) ואתפלג לפני ה' ארבעים
יום וארבעים לילה וארבעים יום
עמד כדלמשה חשבו מ"ו צמתנו
עד יום הכפורים והו לו שמוניס יום
יום שנים עשרה שנסתיירו מתמו
היו חסר ושלפס אשך ותשנה
ועשרים לאלול הכי אשך ושציל
ותשנה דמשרי הכי שמוניס יום וולל
זוס (ה) השלם כנגד לילו של י"ז תמו
דלה הוה כחשכניה דהא נפק ליה
ככר נשעה שעלה השתא הוה ל' פ'
צמתן לילה יום וצוקר יום כפור
ירד שהו עשרה צמשרי ואותו
היום נקבע ליום כפור להודיע שחלל
ועיסם על הרעה אשר דבר לעשות
לעמו ועל כן נקבע זוס כפור עשרה
צמשרי כן שמעתי: 'ספורו צמטיס
לכא זס זוס. דרשמנא אמו וכל זמ
יורשת נחלה וגו' (במדבר לו) וכתיב
(ש) ולא תסוב נחלה ממטה למטה
אחר כי איש נחלתו ידבק בני
ישראל ועמדי והמיור דבר זה כחשמה
עשר באב: 'זס דכר אשר זוס ה'
לכנוס לפסחד וגו'. זה מיעוט הוא
כלו לא יהיה דבר זה נוהג אלא ברור
זה ברור של צנות לפסחד: לכא
כקפל. לישא גסיס לפי שנסכמו
ישראל מלהישא לפי סדכמכי
צשופטיס (כא): ממנו. מיעוט הוא
דכתיב איש ממנו לא יתן צמו לבנימן
לא גזרו אלא מהס (ממנו) אכל
מזניהס לא גזרו: שכלו מתי מדבר.
דמניא (ל) כל ארבעים שנה שהיו במדבר
ככל ערב תשעה באב היה הכרוז ואלא
ואומר לאו לחפור והיה כל אחד ואחד
יזא ומופר לו קבר וישן בו שמה ימות
קודם שיחפור ולמחר הכרוז יזאל וקורא
יבדלו חיים מן המתים וכל שהיה בו
נפש חיים היה עומד ויזאל וכל שנה
היו עושיין כן וכשנת ארבעים שנה
עשו ולמחר ממנו כולן חיים ועוין
שראו כך תמחו ואמרו שמה טעוין

(א) ברכות י"ג: פסחים ד"ג;
(ב) ב"ר"ף ובראש"ס מהפסח;
דברי ר"ש לרשב"ג דברי
רשב"ג לר"ע; (ג) נטין מ,
(ד) י"ב; (ה) ס' ב"ר"ף ובראש"ס;
ט. מנדרין כ, ו' ס"ב; י"ח
דקאמר ואלא כדו, (ז) ב"ב קכ"ג;
ע"ש; (ח) וב"ב קכ"ג; (ט) אמת
דימי בר יוסף אחר בר נתנן ס';
(י) וי"ז הכתוב פירושא
פי' שזמרים י"ג ליל סת,
והיטיב פירושא ס';
(כ) ונטין פתו, ו"ס הני'
פירושא וכן הני' ב"ב קכ"ג;
(ל) וירושלמי מענין סופ"ד;
(מ) וי"ט ב"ב קכ"ג; וי'
מכא"ל; (נ) מתיב פת"ר אף
בכפופות ל"ג

תורה אור השלם

- 1. שמתו את ירושלים ונגילו בה כל אהביה שישו אתה משיש כל המתאבלים עליה ישישו ס' י
- 2. ולא ישכרו את גבורים ופלים מערלים אשר ירדו שאול בכלי מלחמתם ויחזו את חרבנותם ויתנו רגשיהם ותרו עתמה על עצמותם כי תהיה עונותם בארץ זכיה:
- 3. זה הרבר אשר צוה ה' לבנות צלפחד לאמר לשוב בעניניהם תהיה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהיה להן לנשים:
- 4. ואמר ישראל שבע במצופה לאמר איש נשבע לא יתן בתו לבנימן לאשה: שופטים כא א
- 5. ויהי כאשר תמו כל בני ישראל הדלוקה לבנות מקרב השם: דברים כ טו

הגהות הב"ח

(א) ש"י ד"ה שמוניס כי ירי שמוניס יום וולל זוס כפור השלם ממנו:

גליון הש"ס

תוס' י"ח ב'ל העושה וב'י ב'ששע' בירושלמי, בעינין דף מה ע"ל תוס' ד"ה י' לחם נתניו כן כספ מנדס איכה רבמי: שם ר"ח יום שבו יבו' ובבל ש"ב היו סדיים. עין תפוסת חות יזאן נקפו הספר תש"פ' של יזאן מהר"ד וז"ל תפוס:

רבינו גרשום

מתיב בספית המטה, לכוף שנתו כסבל, עוברות ומניקות, שאי אפשר להם כלא מטות מה תהא עליהם, שאי מטות, שאינו שוכב עליה, דר' יהודה מחייב לכוף כל המטות שבצית, וחייא אתי חייב לכוף אלא מטות מלבד, וכל הבלים המשיאלות לו לזו טענות טבילה, שפא גדרה הוה, יום שכלו מתי מדבר, וקבעו יום טוב של חזון הרברו ל'שח.

בשנתן החדש חזרו ושכנו בקבריהן גלילות עד ליל חמשה עשר וכיון שראו שנמלחה הלכנה צע"ו ולא מת אחד מהם ידעו שחשבונו חדש מכוון וכבר מ' שנה של גזרה נשלמו קבעו אותו הדור לאותו היום יו"ט: דלמר מר כו'. לפיכך יו"ט הוא: לא היה הדבור עם משה, כימה וחיבה דכתיב וידבר ה' אלי לאמר אלי תמיחד הדבור. ועצ"ג דמקמי הכי כתיב קראי כהו וידבר איכה דלמרי לא היה פה אלא בחזון לילה, גמגוס: לזאה